JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MACIEJ SZPUNAR
10 päivänä maaliskuuta 2016[1]

Asia C-12/15

Universal Music International Holding BV
vastaan
Michael Tétreault Schilling,
Irwin Schwartz ja
Josef Brož

(Ennakkoratkaisupyyntö – Hoge Raad der Nederlanden (Alankomaiden ylimmän oikeusasteen tuomioistuin))

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue — Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa — Asetus (EY) N:o 44/2001 — 5 artiklan 3 alakohta — Sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia — Paikkakunta, missä vahinko sattui — Puhdas varallisuusvahinko

I Johdanto

1. On yleisesti tunnettua, että asetuksella (EY) N:o 44/2001[2] käyttöön otettu tuomioistuinten toimivallanjakojärjestelmä siviili- ja kauppaoikeuden alalla perustuu tämän asetuksen 2 artiklan 1 kohdan yleissääntöön, jonka mukaan kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, nostetaan tuon jäsenvaltion tuomioistuimissa, ja että yksi poikkeus tästä säännöstä löytyy asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdasta, jonka nojalla sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, voidaan nostaa toisessa jäsenvaltiossa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui.

2. Keskeinen kysymys käsiteltävässä asiassa on kysymys siitä, voiko varallisuusvahinko, joka on aiheutunut yhdessä jäsenvaltiossa toisessa jäsenvaltiossa tapahtuneen oikeudenvastaisen menettelyn seurauksena, yksinään olla perustana tuomioistuimen toimivallalle asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan nojalla.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

3. Asetuksen N:o 44/2001 2 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimissa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu.”

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annettu neuvoston asetus (EYVL 2001 L 12, s. 1).

4. Kyseisen asetuksen 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa:

– –

3) sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua;

– –”

III Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

5. Universal Music International Holding BV (jäljempänä Universal Music) on Baarniin (Alankomaat) sijoittautunut levy-yhtiö, joka kuuluu Yhdysvaltoihin sijoittautuneeseen Universal Music Groupiin. Universal Music International Ltd. (jäljempänä Universal Ltd.) on Universal Musicin sisaryhtiö, joka kuuluu niin ikään Universal Music Groupiin.

6. Vuonna 1998 Universal Ltd., B&M spol. s r.o. (jäljempänä B&M), joka on Tšekkiin sijoittautunut yhtiö, sekä B&M:n osakkaat sopivat siitä, että tähän tarkoitukseen Universal Music Groupin sisällä lopulta nimettynä yhtiönä yksi tai useampi tähän konserniin kuuluva yhtiö ostaisi aluksi 70 prosenttia B&M:n osakkeista ja tämän jälkeen vuonna 2003 jäljelle jääneet osakkeet. Osakkeiden hinta oli määrä vahvistaa vuonna 2003 kyseisen jäljelle jääneen 30 prosentin osakekannan ostamisen ajankohtana. Nämä sopimukset kirjattiin Letter of Intent -asiakirjaan, jossa vahvistettiin tavoitteeksi myyntihinta, joka vastasi B&M:n keskimääräistä vuotuista voittoa viisinkertaisena.

7. Sopimuspuolet neuvottelivat myynnistä ja luovutuksesta, joka koski 70 prosenttia B&M:n osakkeista, ja osakeoptiosopimuksesta jäljelle jäävän 30 prosentin osalta. Universal Music Groupin lakiasiainosaston toimeksiannosta osakeoptiosopimus laadittiin tšekkiläisessä Burns Schwartz International asianajotoimistossa. Vuoden 1998 elokuun lopusta lähtien Universal Music Groupin lakiasiainosaston, Burns Schwartz Internationalin ja B&M:n osakkaiden välillä vaihdettiin kahdeksan sopimusluonnosta. Universal Music merkittiin ostajaksi näiden neuvottelujen aikana.

8. Universal Music, B&M ja B&M:n osakkeenomistajat tekivät 5.11.1998 osakeoptiosopimuksen.

9. Unionin tuomioistuimelle esitetyistä asiakirjoista käy ilmi, että eräs Burns Schwartz Internationalin työntekijä ei ollut hyväksynyt Universal Music Groupin lakiasiainosaston esittämää tekstimuutosta kokonaan, mikä johti siihen, että myyntihinta, joka oli kerrottava vielä osakkeenomistajien lukumäärällä, oli aiottuun myyntihintaan nähden viisinkertainen.

10. Kun Universal Music täytti elokuussa 2003 velvoitteensa ostaa jäljellä olevat 30 prosenttia osakkeista B&M:n osakkeenomistajilta ja vahvisti aiotun myyntihinnan, joka oli 10 180 281 Tšekin korunaa (CZK) (noin 313 770,41 euroa), B&M:n osakkeenomistajat vetosivat oikeuteensa saada summa, joka vastasi osakeoptiosopimukseen merkittyä ja joka oli 1 003 605 620 CZK (noin 30 932 520,27 euroa).

11. Universal Music ja B&M:n osakkeenomistajat päättivät saattaa riitansa välimiesmenettelyyn; siinä ne tekivät 31.1.2005 sopimuksen. Tämän sopimuksen täytäntöönpanemiseksi Universal Music maksoi jäljelle jääneistä 30 prosentista osakkeita 2 654 280,03 euroa (jäljempänä sovintoratkaisuun perustuva hinta). Se maksoi sovintoratkaisuun perustuvan hinnan tilisiirrolla veloittamalla sillä Alankomaissa olevaa pankkitiliä. Siirto suoritettiin tilille, joka B&M:n osakkeet myyneillä osakkeenomistajilla on Tšekissä.

12. Universal Music nosti rechtbank Utrechtissa (Utrechtin alioikeus) kanteen vastaajien velvoittamiseksi maksamaan yhteisvastuullisesti 2 767 861,25 euroa korkoineen ja kuluineen niiden sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun nojalla. Tämä vaatimus perustuu vahinkoon, joka Universal Musicille väitetysti aiheutui Burns Schwartz Internationalin työntekijän huolimattomuudesta osakeoptiosopimuksen tekstin laadinnan yhteydessä. Vahingonkorvausvaatimus perustuu yhtäältä aiotun hinnan ja toisaalta sovintoratkaisuun perustuvan hinnan ja kulujen, jotka Universal Musicille aiheutuivat välimies- ja sovintomenettelystä, väliseen erotukseen.

13. Universal Music on esittänyt, että sille aiheutui vastaajien menettelystä Alankomaissa ”alkuperäinen varallisuusvahinko”, koska se maksoi sovintoratkaisuun perustuvan hinnan ja välimiesmenettelystä sekä sovinnosta aiheutuneet kulut Alankomaissa, jossa on sen kotipaikka, sijaitsevasta omaisuudestaan.

14. Michael Tétreault Schilling ja Josef Brož, joiden kotipaikat ovat vastaavasti Romaniassa ja Tšekissä, ovat kiistäneet alankomaalaisten tuomioistuinten toimivallan vetoamalla siihen, että sovintoratkaisuun perustuvan hinnan ja kulujen maksamista Universal Musicin omaisuudesta ei voida pitää Alankomaissa ilmenneenä alkuperäisenä varallisuusvahinkona, joka johtuu Tšekissä tapahtuneesta menettelystä.

15. Rechtbank Utrecht (Utrechtin alioikeus) katsoi 27.5.2009 antamallaan ratkaisulla, ettei sillä ole toimivaltaa tutkia Universal Musicin kannetta. Sen mukaan Universal Musicille oli aiheutunut puhdas varallisuusvahinko, joka oli vahinkotapahtuman välitön seuraus. Esiin nousee kysymys siitä, voidaanko paikkakuntaa, missä tämä vahinko ilmeni – käsiteltävässä asiassa Baarn, jossa on Universal Musicin kotipaikka – pitää asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa tarkoitettuna paikkakuntana, missä vahinko sattui. Rechtbank Utrechtin (Utrechtin alioikeus) mielestä näin ei ole asianlaita, sillä esillä ei ole riittävästi liittymäperusteita alankomaalaisten tuomioistuinten toimivallan ottamiseksi lähtökohdaksi kyseisen asetuksen 5 artiklan 3 alakohdan nojalla.

16. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (Arnhem-Leeuwardenin muutoksenhakutuomioistuin), johon Universal Music valitti ratkaisusta, pysytti 15.1.2013 antamallaan ratkaisulla rechtbank Utrechtin (Utrechtin alioikeus) ratkaisun. Tuomioistuin katsoi kyseisen 5 artiklan 3 alakohdan osalta, että kanteen ja tuomioistuimen, jossa asia on pantu vireille, välillä ei ole olemassa sellaista erityisen läheistä liittymää, joka muodostaa perusteen asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan soveltamiselle. Pelkästään se, että sovintoratkaisuun perustuva hinta tulee Alankomaihin sijoittautuneen yrityksen maksettavaksi, on riittämätön perusta alankomaalaisten tuomioistuinten toimivallalle.

17. Universal Music teki kassaatiovalituksen muutoksenhakutuomioistuimen ratkaisusta Hoge Raad der Nederlandeniin (Alankomaiden ylimmän oikeusasteen tuomioistuin). Schilling ja Brož ovat toisistaan riippumatta tehneet kassaatiomenettelyssä ehdollisen vastavalituksen.

18. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että yhteisöjen tuomioistuimella on ollut tilaisuus todeta tuomiossa Marinari,[3] että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan mukaisena paikkakuntana, missä vahinko sattui, ei ole pidettävä paikkakuntaa, jossa vahingonkärsijä väittää hänelle aiheutuneen sellaista varallisuusvahinkoa, joka on alun perin toisessa jäsenvaltiossa ilmenneen vahingon seuraus.

19. Unionin tuomioistuin ei ole oikeuskäytännössään kuitenkaan täsmentänyt, minkä arviointiperusteiden tai näkökulmien avulla kansallisen tuomioistuimen on ratkaistava, onko käsiteltävässä asiassa kyse alkuperäisestä varallisuusvahingosta, josta käytetään myös ilmaisua välitön varallisuusvahinko, vai varallisuusvahingosta, joka perustuu tällaiseen varallisuusvahinkoon tai on sen seuraus ja josta käytetään myös ilmaisua seurausvahinko tai välillinen vahinko.

3 — C-364/93, EU:C:1995:289.

20. Unionin tuomioistuin ei ole myöskään ilmoittanut, minkä perusteiden tai näkökulmien avulla kansallisen tuomioistuimen oli määritettävä paikkakunta, missä välitön tai välillinen varallisuusvahinko on ilmennyt tai sen katsotaan ilmenneen.

21. Hoge Raad der Nederlandenin (Alankomaiden ylimmän oikeusasteen tuomioistuin) mielestä esiin nousee myös kysymys siitä, onko ja jos, niin miltä osin, kansallinen tuomioistuin, jonka on ratkaistava, onko sillä käsiteltävänä olevassa asiassa toimivalta asetuksen N:o 44/2001 nojalla, velvollinen ratkaisua tehdessään ottamaan lähtökohdaksi kantajan tai valittajan relevantit väitteet vai onko sen myös otettava huomioon se, mitä vastaaja on esittänyt näiden väitteiden kiistämiseksi.

22. Näissä olosuhteissa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa tulkittava siten, että paikkakuntana, ’missä vahinko sattui’, voidaan pitää jäsenvaltiossa sijaitsevaa paikkakuntaa, jossa vahinko ilmeni, kun vahinko on yksinomaan varallisuusvahinko, joka on välitön seuraus toisessa jäsenvaltiossa tapahtuneesta oikeudenvastaisesta menettelystä?

2) Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myöntävä:

   a) Minkä arviointiperusteiden tai näkökulmien avulla kansallisen tuomioistuimen on asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan nojalla toimivaltaansa määrittäessään ratkaistava, onko käsiteltävässä asiassa kyse varallisuusvahingosta, joka on oikeudenvastaisen menettelyn välitön seuraus (’alkuperäinen varallisuusvahinko’ tai ’välitön varallisuusvahinko’), vai varallisuusvahingosta, joka on muualla ilmenneen alkuperäisen vahingon seuraus tai muualla ilmenneestä vahingosta johtuva vahinko (’seurausvahinko ’ tai ’välillinen varallisuusvahinko’)?

   b) Minkä arviointiperusteiden tai näkökulmien avulla kansallisen tuomioistuimen on asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan nojalla toimivaltaansa määrittäessään ratkaistava, missä varallisuusvahinko – joko välitön tai välillinen – käsiteltävässä asiassa ilmeni tai sen on katsottava ilmenneen?

3) Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myöntävä, onko asetusta N:o 44/2001 tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin, jonka on ratkaistava, onko sillä käsiteltävässä asiassa toimivalta asetuksen nojalla, on velvollinen ratkaisussaan ottamaan lähtökohdaksi kantajan tai valittajan tässä yhteydessä esittämät relevantit väitteet, vai onko se velvollinen ottamaan huomioon myös sen, mitä vastaaja esittää näiden väitteiden kiistämiseksi?”

23. Pääasian valittaja, Schilling ja Brož, Kreikan hallitus sekä Euroopan komissio ovat esittäneet huomautuksia ja niitä on kuultu 25.11.2015 pidetyssä istunnossa.

IV Tapauksen tarkastelu

A *Alustavia huomautuksia*

24. Mainitsen tässä ratkaisuehdotuksessa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön, joka koskee tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehtyä yleissopimusta,[4] sellaisena kuin se on muutettuna peräkkäisillä sopimuksilla uusien jäsenvaltioiden liittyessä kyseiseen yleissopimukseen (jäljempänä Brysselin yleissopimus), kun otetaan huomioon, että siltä osin kuin Brysselin yleissopimus on korvattu asetuksella N:o 44/2001 unionin tuomioistuimen

4 — EYVL 1972, L 299, s. 32.

tämän yleissopimuksen määräyksille antama tulkinta pätee myös asetuksen säännösten osalta, mikäli kyseisten säännösten ja määräysten voidaan katsoa vastaavan toisiaan. [5] Käsiteltävän asian keskeisen säännöksen eli asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan sanamuoto on nimittäin lähes sama kuin Brysselin yleissopimuksen vastaava määräys, jonka rakenne siinä omaksutaan. Kun otetaan huomioon tämä vastaavuus, on tärkeää varmistaa asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 19 perustelukappaleen mukaisesti jatkuvuus kyseisen asetuksen ja yleissopimuksen tulkinnassa. [6]

B *Ensimmäinen kysymys*

25. Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa tulkittava siten, että paikkakuntana, ”missä vahinko sattui”, voidaan pitää jäsenvaltiossa sijaitsevaa paikkakuntaa, jossa vahinko [7] ilmeni, kun vahinko on yksinomaan varallisuusvahinko, joka on välitön seuraus toisessa jäsenvaltiossa tapahtuneesta oikeudenvastaisesta menettelystä.

26. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii siis lähinnä saamaan selville, onko jäsenvaltiossa kärsitty varallisuusvahinko riittävä liittymäperuste toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämiseksi asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan nojalla.

27. Asetuksen N:o 44/2001 II luvun 2 jaksossa on vain poikkeuksena kyseisen asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa säädetystä perusperiaatteesta, jonka mukaan toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka, säädetty eräistä erityisistä toimivaltaperusteista, joiden joukossa on kyseisen asetuksen 5 artiklan 3 alakohdassa säädetty toimivaltaperuste. [8] Sen paikkakunnan tuomioistuinten toimivallan, missä vahinko sattui tai saattaa sattua, osalta on kyse erityistä toimivaltaa koskevasta säännöstä, joten sitä on tulkittava itsenäisesti ja suppeasti, [9] ja sen ei voida tulkita koskevan muita kuin kyseisessä asetuksessa nimenomaisesti tarkoitettuja tilanteita. [10]

28. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa ilmaistu erityistä toimivaltaa koskeva sääntö perustuu riita-asian ja sen paikkakunnan tuomioistuimen, missä vahinko sattui, välisen erityisen läheisen liittymän olemassaoloon, minkä vuoksi on perusteltua antaa toimivalta näille tuomioistuimille hyvään lainkäyttöön ja prosessin asianmukaiseen järjestämiseen liittyvien syiden perusteella. [11] Sen paikkakunnan tuomioistuimella, missä vahinko sattui, on yleensä parhaat mahdollisuudet ratkaista asia muun muassa riidan läheisyyden ja asian selvittämisen vaivattomuuden vuoksi. [12]

29. Asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa säädetään, että jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä *vahinko* [asetuksen ranskankielisessä versiossa ”fait dommageable”] sattui tai saattaa sattua.

5 — Tuomio TNT Express Nederland (C-533/08, EU:C:2010:243, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

6 — Ks. myös nimenomaan asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan osalta tuomio Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, 19 kohta).

7 — [Tämä alaviite ei koske suomenkielistä versiota.]

8 — Ks. mm. tuomio Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, 44 kohta) ja tuomio Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, 23 kohta).

9 — Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan. Ks. mm. tuomio Holterman Ferho Exploitatie ym. (C-47/14, EU:C:2015:574, 72 kohta); tuomio CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, 37 kohta) ja tuomio Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, 43 kohta).

10 — Ks. mm. tuomio Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, 45 kohta) ja tuomio Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, 24 kohta).

11 — Ks. tuomio Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

12 — Tuomio Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

30. Huomautan, että tässä säännöksessä ei puhuta lainkaan *vahingosta* [asetuksen ranskankielisessä versiossa ”dommage”] vaan *vahingon aiheuttaneesta teosta* [asetuksen ranskankielisessä versiossa ”fait dommageable”]. Asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa ei siis ensisijaisesti tarkoiteta vahinkoa vaan vahingon aiheuttanutta tapahtumaa. Tämän säännöksen logiikka on mielestäni selvä: tuomioistuin pystyy yleensä parhaiten keräämään tosiseikat, kuulemaan todistajia ja ryhtymään kaikkiin prosessuaalisiin toimiin paikkakunnalla, missä vahinko on todellakin aiheutunut.

31. Kuitenkin on yleisesti tunnettua, että unionin tuomioistuin on tuomioon Bier, ns. Elsassin potaskakaivokset -tapaus,[13] johtaneesta periaatteellisesta asiasta lähtien tulkinnut ilmaisun paikkakunta, ”missä vahinko sattui”, käsittävän kaksi eri paikkaa, nimittäin paikkakunnan, jossa vahinko on ilmennyt,[14] ja paikkakunnan, jossa se kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma,[15] joka on aiheuttanut tämän vahingon,[16] on sattunut.

32. Mitä varallisuusvahinkoon tulee, unionin tuomioistuin on todennut tuomiossa Marinari,[17] että käsitteellä ”sen paikkakunnan – –, missä vahinko sattui” ei tarkoiteta paikkakuntaa, jossa vahingonkärsijä väittää kärsineensä varallisuusvahinkoa alun perin toisessa jäsenvaltiossa tapahtuneen ja hänen siellä kärsimänsä vahingon *seurauksena*.[18] Kyseisessä tapauksessa kantaja oli tallettanut pankin sivukonttoriin Yhdistyneessä kuningaskunnassa velkakirjoja, joita pankin työntekijät olivat kieltäytyneet palauttamasta ja joiden olemassaolosta he olivat ilmoittaneet poliisille niiden epäilyttävän alkuperän vuoksi, mikä oli johtanut kantajan pidättämiseen ja velkakirjojen takavarikointiin. Kun englantilainen tuomioistuin oli vapauttanut kantajan, hän oli nostanut kanteen italialaisessa tuomioistuimessa, jotta pankki velvoitettaisiin korvaamaan sen työntekijöiden aiheuttamat vahingot. Kanteessa vaadittiin velkakirjojen vasta-arvon palauttamista ja sen vahingon korvaamista, joka hänelle oli aiheutunut pidättämisestä sekä useiden sopimusten purkautumisesta ja hänen kunniansa loukkaamisesta.

33. Pääasiassa kyseessä olevassa asiassa virheellisen ehdon sisältäneestä sopimuksesta neuvoteltiin ja se allekirjoitettiin Tšekissä. Sopimuspuolten oikeudet ja velvollisuudet määriteltiin tässä jäsenvaltiossa, mukaan lukien Universal Musicin velvoite maksaa alun perin tarkoitettua korkeampi hinta jäljelle jääneistä 30 prosentista osakkeita. Tämä sopimusvelvoite, jota sopimuspuolilla ei ollut tarkoitus luoda, syntyi Tšekissä. Näin ollen velvollisuus maksaa aiottua korkeampi hinta on tullut peruuttamattomaksi ja väistämättömäksi ja vahinko on mielestäni ilmennyt nimenomaan tässä jäsenvaltiossa.

34. Tämä toteamus merkitsisi sitä, että ensimmäinen ja toinen kysymys tulevat hypoteettisiksi siltä osin kuin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan paikkakunta, ”missä vahinko sattui”, sijaitsee Tšekissä.

35. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää kuitenkin, ettei se ole löytänyt vastausta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä kysymykseen siitä, voiko ”Erfolgsort” perustua pelkkään varallisuusvahinkoon ja voiko se siis olla perustana asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan mukaiselle toimivallalle. Toisin sanoen se pohtii, onko edellä mainitun säännöksen mukaista toimivaltaa silloin, kun ei ole vielä ollut alkuperäistä vahinkoa, kuten tuomioon Marinari[19] johtaneessa asiassa.

13 — 21/76, EU:C:1976:166.

14 — Saksankielisessä oikeuskirjallisuudessa ilmaus ”Erfolgsort”.

15 — Saksankielisessä oikeuskirjallisuudessa ilmaus ”Handlungsort”.

16 — 21/76, EU:C:1976:166, 24 kohta. Ks. myös tuomio Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, 23 kohta) ja tuomio Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, 23 kohta).

17 — C-364/93, EU:C:1995:289.

18 — Ks. tuomio Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289, 21 kohta).

19 — C-364/93, EU:C:1995:289.

36. Toissijaisesti tällaisessa tilanteessa käsiteltävän asian keskeinen kysymys on siis se, päteekö yhteisöjen tuomioistuimen Elsassin potaskakaivokset -tapauksessa [20] esittämä toteamus, jonka mukaan ilmaisu paikkakunta, ”missä vahingon aiheuttanut teko sattui”, käsittää molemmat paikkakunnat, myös silloin, kun kyseessä on puhdas varallisuusvahinko.

37. Mielestäni ei.

38. Silloin kun on esillä varallisuusvahinko eli vahinko, joka muodostuu yksinomaan rahavarojen vähenemisestä, [21] käsite ”Erfolgsort” ei ole mielestäni täysin asiaankuuluva. [22] Tietyissä tilanteissa käsitteitä ”Handlungsort” ja ”Erfolgsort” ei voida erottaa. Mahdollisen ”Erfolgsortin” määrittämisessä kaikki riippuisi tällaisessa tilanteessa siitä, missä rahavarat sijaitsevat, mikä osuu yleensä yhteen asuinpaikan tai, jos kyseessä on oikeushenkilö, kotipaikan kanssa. Tämä kysymys on usein sattumanvarainen ja liittyy seikkoihin, joilla ei ole mitään yhteyttä kyseessä oleviin tosiseikkoihin.

39. Olisin tämän vuoksi varovainen Elsassin potaskakaivokset -tapauksesta [23] peräisin olevan oikeuskäytännön soveltamisessa kirjaimellisesti tilanteeseen, jossa on kyse varallisuusvahingosta. Kuten komissio perustellusti korostaa huomautuksissaan, unionin tuomioistuin ei ole Elsassin potaskakaivokset -tapauksessa [24] antanut kantajalle mahdollisuutta valita sen paikkakunnan, jossa vahinko on ilmennyt, ja paikkakunnan, jossa tämän vahingon aiheuttanut kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, välillä, toimivaltaa koskevaa yleissääntöä koskevan poikkeuksen laajentamiseksi. Syynä tällaiseen valintaan on tarve pysyä mahdollisimman lähellä oikeusriidan tosiseikkoja ja valita tuomioistuin, joka on soveltuvin ratkaisemaan asian ja tässä yhteydessä järjestämään asianmukaisesti prosessin esimerkiksi keräämällä todisteita ja kuulemalla todistajia.

40. Kuten olemme edellä havainneet, kaikki tekijät, joiden avulla tuomioistuin voi järjestää asianmukaisesti prosessin, sijaitsevat Tšekissä.

41. Toisin sanoen hyvään lainkäyttöön ja prosessin asianmukaiseen järjestämiseen liittyvistä syistä pelkästään se, että sovintoratkaisuun perustuvan hinnan on maksanut Alankomaihin sijoittautunut yritys, on riittämätön perusta alankomaalaisten tuomioistuinten toimivallalle.

42. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön tarkastelu ei mielestäni kumoa tätä lähestymistapaa.

43. Tuomioon Kronhofer [25] johtaneessa asiassa vahingonkärsinyt henkilö, jonka kotipaikka oli Itävallassa, oli vastannut tarjoukseen ja avannut Saksassa tilin, jolle hän oli siirtänyt pääomaa. Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohtaa oli tulkittava niin, että ilmaisulla ”paikkakunnan – –, missä vahingon aiheuttanut teko sattui” ei tarkoiteta kantajan kotipaikkaa, missä on hänen ”omaisuutensa keskuspaikka”, *vain siitä syystä*, että hän on kärsinyt siellä taloudellisen vahingon seurauksena omaisuuserien menettämisestä toisessa sopimusvaltiossa. [26] Tämä toteamus on vakuuttava, kun otetaan huomioon, että kyseinen paikkakunta on pikemminkin satunnainen eikä ole välttämättä luotettava liittymäperuste.

20 — 21/76, EU:C:1976:166.

21 — Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin käyttää käsitettä Vermogensschade.

22 — Asia on aivan ilmeisesti toisin, jos oikeudenvastainen menettely koskee juuri varallisuutta sinänsä. Tällaisessa tilanteessa on mielestäni selvää, että ”Erfolgsort” voi varsin hyvin olla paikkakunta, missä varallisuusvahinko on aiheutunut. Ks. myös vastaavasti Mankowski, P., teoksessa Magnus, U. ja Mankowski, P., *Brussels Ibis Regulation – Commentary*, Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln, 2016, 7 artikla, 328 kohta.

23 — 21/76, EU:C:1976:166.

24 — 21/76, EU:C:1976:166.

25 — C-168/02, EU:C:2004:364.

26 — Tuomio Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, 21 kohta).

44. Tuomioon Kolassa [27] johtaneessa asiassa sijoittaja oli omassa maassaan Itävallassa sijoittanut tarkasti määritellyn summan erääseen pankkiin. Unionin tuomioistuimen mielestä vahinko syntyi siinä paikassa, jossa se aiheutui sijoittajalle, [28] eli Itävallassa. Unionin tuomioistuimen mukaan asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan mukainen toimivalta oli vahvistettu. [29]

45. Olen kuitenkin sitä mieltä, ettei kyseisestä asiasta voida saada yleissääntöä, jonka mukaan varallisuusvahinko riittää edellä mainitussa säännöksessä tarkoitetuksi liittymäperusteeksi. Tosiseikat tuomioon Kolassa [30] johtaneessa asiassa olivat nimittäin erityisiä. Kyseisen asian vastaajana ollut brittiläinen pankki oli julkaissut kyseessä olevia rahoitustodistuksia koskevan esitteen Itävallassa [31] ja itävaltalainen pankki oli myynyt (edelleen) nämä todistukset.

46. Kilpailuoikeutta koskevassa, tuomioon CDC Hydrogen Peroxide johtaneessa asiassa, jossa vahinkoa kärsineitä oli useissa jäsenvaltioissa, unionin tuomioistuin on todennut, että näitä eri paikkakuntia voitiin käyttää liittymänä. [32] Unionin tuomioistuin on katsonut, että ”vahingosta, joka muodostuu keinotekoisesti korotetun hinnan – – muodossa maksetuista lisäkustannuksista, on todettava, että tämä paikkakunta voidaan yksilöidä vain kunkin vahinkoa kärsineen osalta itsenäisesti, ja se on pääsääntöisesti vahinkoa kärsineen kotipaikka”. [33]

47. Tämä toteamus ei voi mielestäni olla perustana yleissäännölle, jonka mukaan vahinkoa kärsineen yrityksen kotipaikka muodostaa paikkakunnan, jossa vahinko on ilmennyt. Tämä toteamus johtuu päinvastoin kyseisen asian erityispiirteistä; asiassa vahinkoa oli kärsinyt suuri joukko henkilöitä. Tämän vuoksi ei ollut mahdollista yksilöidä yhtä ainoaa paikkakuntaa sen paikan osalta, missä kartellista oli päätetty, eikä näin ollen kausaaliyhteydessä olevan tapahtuman paikkakuntaa. Lisäksi minusta näyttää siltä, että yrityksen kotipaikalla on taipumus osua yhteen sen taloudellisten toimintojen kanssa.

48. Lyhyesti sanottuna en ymmärrä, miten asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohta voisi olla perustana sellaisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan tuomioistuimen toimivallalle, johon oikeusriidan ainoa liittymä on se seikka, että vahinkoa kärsineelle henkilölle on aiheutunut siellä varallisuusvahinko.

49. Tämän vuoksi ehdotan, että ensimmäiseen kysymykseen vastataan, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa on tulkittava siten, että paikkakuntana, ”missä vahinko sattui”, ei voida muiden liittymien puuttuessa pitää jäsenvaltiossa sijaitsevaa paikkakuntaa, jossa vahinko ilmeni, kun vahinko on yksinomaan varallisuusvahinko, joka on seuraus toisessa jäsenvaltiossa tapahtuneesta oikeudenvastaisesta menettelystä.

50. Kun otetaan huomioon tämä ehdotus, toista kysymystä ei ole enää tarpeen tutkia.

C *Kolmas kysymys*

51. Kolmannella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin, jonka on ratkaistava, onko sillä toimivalta tämän säännöksen nojalla, on velvollinen ratkaisussaan ottamaan lähtökohdaksi kantajan esittämät väitteet, vai onko se velvollinen ottamaan huomioon myös sen, mitä vastaaja esittää näiden väitteiden kiistämiseksi.

27 — C-375/13, EU:C:2015:37.

28 — Tuomio Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, 54 kohta).

29 — Tuomio Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, 57 kohta).

30 — C-375/13, EU:C:2015:37.

31 — Ks. myös esittämäni ratkaisuehdotus Kolassa (C-375/13, EU:C:2014:2135, 64 kohta).

32 — C-352/13, EU:C:2015:335, 52 kohta.

33 — Tuomio CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335).

52. Vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää tämän kysymyksen vain siltä varalta, että ensimmäiseen kysymykseen annettava vastaus on myöntävä, katson, että on intressi vastata siihen, kun otetaan huomioon, että tämä kysymys on luonteeltaan yleinen ja liittyy toimivallan arviointiin eikä ainoastaan kysymykseen siitä, riittääkö varallisuusvahinko toimivallan vahvistamiseen.

53. Aluksi on syytä muistuttaa,[34] että tuomioistuimen toimivalta määräytyy asetuksen N:o 44/2001 itsenäisten sääntöjen perusteella, kun taas asian asiakysymys ratkaistaan sovellettavan kansallisen oikeuden mukaan, joka on määritetty sopimusvelvoitteisiin[35] tai sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin[36] liittyvissä lainvalintasäännöissä.

54. Mielestäni olemassa oleva oikeuskäytäntö antaa meille jo useita johtolankoja tähän kysymykseen vastaamiseksi.

55. Asetuksessa N:o 44/2001 ei täsmennetä kansallisen tuomioistuimen valvontavelvollisuuksien laajuutta sen toimivallan tutkimisen yhteydessä. Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että Brysselin yleissopimuksen tarkoituksena ei ollut yhtenäistää eri sopimusvaltioiden oikeudenkäyntimenettelyyn liittyviä sääntöjä vaan jakaa tuomioistuinten toimivalta yksityisoikeuden alalla sopimusvaltioiden välisissä suhteissa sekä helpottaa tuomioiden täytäntöönpanoa.[37] Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeudenkäyntimenettelyä koskevien sääntöjen osalta voidaan viitata asiaa tutkivan tuomioistuimen kansallisessa oikeudessa sovellettaviin sääntöihin, edellyttäen, ettei näiden sääntöjen soveltamisesta aiheudu haittaa Brysselin yleissopimuksen tehokkaalle vaikutukselle.[38]

56. Unionin tuomioistuin onkin todennut, että kantaja voi Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan nostaa kanteen sopimuksen täytäntöönpanopaikan tuomioistuimessa myös silloin, kun osapuolet ovat erimielisiä kanteen perustana olevan sopimuksen syntymisestä.[39] Se on täsmentänyt myös, että on oikeusvarmuuden tavoitteen mukaista, että asiaa käsittelevä kansallinen tuomioistuin voi helposti tutkia oman toimivaltansa mainitun yleissopimuksen sääntöjen perusteella, ilman että sen täytyy tutkia pääasia.[40]

57. Unionin tuomioistuin on myös katsonut, että siinä vaiheessa, kun tarkastellaan kansainvälistä toimivaltaa, tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, ei arvioi kansallisten oikeussääntöjen mukaisesti, onko negatiivinen vahvistuskanne otettava tutkittavaksi tai onko se perusteltu, vaan se toteaa ainoastaan ne liittymät tuomioistuinvaltioon, jotka ovat perusteena sen toimivallalle asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan nojalla.[41] Se on todennut myös, että kun tuomioistuin, jossa asia on vireillä, tutkii, onko se asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan perusteella toimivaltainen, se saa olettaa, että kantajan väitteet sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun edellytyksistä pitävät paikkansa.[42] Lopuksi se on katsonut, että kun toimivaltaa arvioidaan asetuksen N:o 44/2001 perusteella, asiassa ei tarvitse toimittaa kattavaa todistelua sellaisten kiistanalaisten tosiseikkojen osalta, joilla on merkitystä sekä toimivaltaisuutta koskevan kysymyksen että vedotun oikeuden olemassaolon kannalta, ja että asiaa käsittelevä tuomioistuin voi kuitenkin tutkia kansainvälisen toimivaltansa kaikkien hallussaan olevien tietojen – tarvittaessa myös vastaajan kiistävien lausumien – valossa.[43]

34 — Ks. myös esittämäni ratkaisuehdotus Kolassa (C-375/13, EU:C:2014:2135, 69 kohta).

35 — Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 17.6.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 593/2008 (Rooma I) (EUVL L 177, s. 6).

36 — Sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista 11.7.2007 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 864/2007 (Rooma II) (EUVL L 199, s. 40).

37 — Ks. vastaavasti tuomio Shevill ym. (C-68/93, EU:C:1995:61, 35 kohta); tuomio Italian Leather (C-80/00, EU:C:2002:342, 43 kohta) ja tuomio DFDS Torline (C-18/02, EU:C:2004:74, 23 kohta).

38 — Tuomio Hagen (C-365/88, EU:C:1990:203, 19 ja 20 kohta) ja tuomio Shevill ym. (C-68/93, EU:C:1995:61, 36 kohta).

39 — Tuomio Effer (38/81, EU:C:1982:79, 8 kohta).

40 — Tuomio Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, 27 kohta).

41 — Tuomio Folien Fischer ja Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, 50 kohta).

42 — Tuomio Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, 20 kohta).

43 — Tuomio Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, 65 kohta).

58. Ehdotan näin ollen, että kolmanteen kysymykseen vastataan, että määrittääkseen toimivaltansa asetuksen N:o 44/2001 säännösten nojalla tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, on arvioitava kaikkia käytettävissään olevia seikkoja, mukaan luettuna tarvittaessa vastaajan esittämät seikat.

V Ratkaisuehdotus

59. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Hoge Raad der Nederlandenin (Alankomaiden ylimmän oikeusasteen tuomioistuin) esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen
(EY) N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohtaa on tulkittava siten, että paikkakuntana, ”missä vahinko sattui”, ei voida muiden liittymien puuttuessa pitää jäsenvaltiossa sijaitsevaa paikkakuntaa, jossa vahinko ilmeni, kun vahinko on yksinomaan varallisuusvahinko, joka on seuraus toisessa jäsenvaltiossa tapahtuneesta oikeudenvastaisesta menettelystä.

2) Määrittääkseen toimivaltansa asetuksen N:o 44/2001 säännösten nojalla tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, on arvioitava kaikkia käytettävissään olevia seikkoja, mukaan luettuna tarvittaessa vastaajan esittämät seikat.